

SATURA RĀDĪTĀJS

Kopējais ievads	1
Dr. Mārtiņa Lutera vēstules Rīgai un Livonijai (1524., 1525.)	7
Disputi pret sholastisko teoloģiju (1517.)	37
Aicinājums uz disputu par indulgenču sludināšanas pamatojumu (1517.)	47
Heidelbergā noturētais disputi. Secinājumu tēzes (1518.)	59
Spreidziķis par divām taisnībām (1518./1519.)	65
Pārrunas, sagatavojot aiziešanai no dzīves (1519.)	81
Spreidziķis par labajiem darbiem (1520.)	99
Vācu nācijas kristīgajiem augstmaņiem (1520.)	193
Par kristīga cilvēka brīvību (1520.)	275
Dr. Mārtiņa Lutera spriedums par garīgajiem un klostera solījumiem (1521./1522.)	299

KOPĒJAIS IEVADS

Vitenbergas jeb luteriskā reformācija XVI gadsimta sākumā ar aicinājumu uz akadēmiski teoloģisku diskusiju par konkrētu viduslaiku teoloģijas bibliski diskutējamu elementu – par atļaidām (jeb 95 tēzēm) un citi Dr. Mārtiņa Lutera (1483.–1546.) sākotnējie raksti sasniedza mūsdienu Latvijas teritoriju tiem laikiem zibenīgā tempā. Vitenbergas draudzes mācītāja, pilsētā esošās universitātes profesora un vietējās augstīniešu kopienas mūka aicinājums atgriezties pie kristietības pamatiem Livonijā atrada dzirdīgas ausis un tūlīt sāka ietekmēt mūsu zemes baznīcas stāvokli, politisko un nacionālo situāciju,¹ un atstāja neizdzēšamas pēdas mūsu valsts un tautas vēsturē. Patiesībā tā ietekme arvien ir atrodama mūsu vēsturisko pilsētu vidē ar arvien klātesošajiem dievnamiem, mūsu literatūrā – ar pierakstu vēstures celmlaužiem, kur kā pirmais ievērojamais arvien ir Bībeles tulkojums XVII gadsimta beigās, ar mūsu vēsturi caurvijušo izpratni par kristietības luterisko vienkāršību un pamatīgumu, sastopot Trīsvienīgo Dievu, un arī ar citām nozīmīgām detaļām.

Daudzus gadsimtus vairāk vai mazāk izglītoto mūsu zemes cilvēku neatņemams prasmju elements bija spēja strādāt vācu valodā, tas ir, lasīt un apmainīties ar idejām. Tāpēc Mārtiņa Lutera un citu mūsu kristīgajai tradīcijai tik nozīmīgo autoru darbu lasīšana oriģinālā, tas ir, vācu, valodā bija pašsaprotama. Šobrīd pasaule ir mainījiesies, un pie mums cilvēku ar vācu valodas prasmi pietiekoši

¹ Roberts Feldmanis, Latvijas Baznīcas vēsture (Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2010), 91., 105.–110. lpp.

zināšanu līmenī sen vairs nav tik daudz, lai iepazīšanās ar Mārtiņa Lutera darbiem oriģinālā būtu pašsaprotama lieta. Nu jau vairāk par gadsimta ceturksni *Luterisma mantojuma fonds* (LMF) – globālās misijas organizācijas *Lutheran Heritage Foundation* Latvijas atzars – ir rūpīgi strādājis, lai aizpildītu šo robu, un šobrīd jau latviski ir pieejams Mārtiņa Lutera darbu apjoms, kuru atšķirīgo nosaukumu muguriņas mērot, sanāks vairāk par metru. Latviski lasošiem interesentiem vairs nav jāaprobežojās vien ar Lutera sarakstītiem katehismiem vai īsākām publikācijām, bet ir pieejams kvalitatīvs pašu svarīgāko darbu LMF izdevums, tajā skaitā *Baznīca Bābeles gūstā* (2015.), *Par gribas verdzību* (2016.), *Apliecība par Kristus Vakarēdienu* (2011.), *Pirmās Mozus grāmatas skaidrojums* (1.–5. sējums, 2007.– 2009.) un daudzas citas.

Tomēr ir ārkārtīgi nozīmīgi Mārtiņa Lutera darbi, kurus autors nav izdevis kā lielāku grāmatu, bet tie tapuši un sākotnēji izplatīti īsākā vai nedaudz garākā formātā. Daudzi no tiem latviski savulaik kļuva pieejami periodikā vai šobrīd ir atrodami internetā, bet ne viens vien no tiem jau ir kļuvis par bibliogrāfisku retumu vai arī tiešsaistē ir nebaudāmā kvalitātē un formātā. Lai labotu šo nepilnību, LMF lēma apkopot nozīmīgākos Dr. Mārtiņa Lutera darbus hronoloģiski – to attīstībā, kas lielākoties jau ir bijuši pieejami pārsvarā periodikā un nav tik gari (šajā kritērijā esam kādos gadījumos atkāpušies), lai tos izdotu atsevišķi, un izveidot Mārtiņa Lutera darbu apkopojumu – tādā kā *kopotos rakstus*.

Ar lasītāja rokās esošo sējumu uzsākam šī Lutera kopoto darbu krājuma izdošanu, iesākot ar ievadrakstiem, kas, pirmkārt, vistiešāk skar mūs (Lutera vēstules Livonijai un Rīgai), kā arī pirmajiem popularitāti guvušajiem Lutera traktātiem un sprediķiem (*95 tēzes, Heidelbergas diskusijas* un citi dogmatiskie sacerējumi, kuri atskanēja visā

tālaika Eiropas kultūras areālā), tiem pievienojot vairākus Lutera rakstus, kas paplašina ieskatu dižā reformatora domās un darbos.

Kā to būs pamanījuši čaklāki Dr. Mārtiņa Lutera darbu lasītāji, tad iepazīšanās ar viņa darbiem ir kā iespēja piedalīties argumentētā sarunā ar autoru, kurā diskusijas partneris galvenokārt runā par Kristu un kur katrs lasītājs var šo sarunu un jauniegūtos apsvērumus salīdzināt ar Bībeles tekstiem, pārdomāt, diskutēt kristīgā sadraudzē un ārpus tās.²

Svarīga lieta, kas būtu nepieciešama pirmā iecerētā kopoto rakstu sējuma lasītājam, ir pavisam īsa autoru biogrāfijas skice, proti, kāds Dr. Mārtiņš Luters bija uz šī krājuma ietvaros atrodamo rakstu tapšanas laiku – tāpat līdz 1522. gadam.

Mārtiņš Luters piedzima veiksmīga vidusslāņa, mūsdienu valodā izsakoties – darījuma cilvēka, ģimenē tālajā 1483. gadā. Lai arī Mārtiņa vecākus varētu visumā raksturot kā tipiskus sava laika pārstāvjus, vienā lietā viņi sevi izcēla kā pāri savam laikmetam domājošus – viņi bija gatavi investēt sava spējīgā dēla Mārtiņa izglītošanā un sūtīja dēlu tuvienes labākajās skolās. Mārtiņš Luters auga nevien relatīvi turīgi, bet arī darbam prasīgā un dievbijības pilnā vidē, kas atstāja iespaidu uz viņa lēmumiem. Nevar izslēgt, ka vēlme pēc Dievam tīkamas dzīves Mārtiņu vilināja jau laikā pirms viņš izšķīrās par pievienošanas klosterim, kurā tolaik cilvēki maldīgi meklēja lielāku Dieva žēlastību, tomēr izšķirošais grūdiens bija kas sevišķs. 1505. gadā divdesmit divgadīgais tieslietu students ceļā uz universitāti negaisa laikā piedzīvoja pavisam tuvu zibens spērienu, kas, kā liecina vēsture, bija pēdējais piliens lēmumam iestāties klosterī. Šajā izvēlē Mārtiņš bija konsekvents un iestājās

² Salīdz. Mārtiņš Luters, *Lielais katehisms* (Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2010), xvii.–xxiii. lpp.

stingras kārtības ordenī, nevis kādā no tālaika dīkdienības un izlaidības perēkļiem, kādu nebija maz. Dievam bija plāns attiecībā uz šo pazemīgo mūku, un Mārtiņu arvien Viņš izraudzīja lielākai atbildībai – Lutera tika apmācīts garīgajai kalpošanai un kļuva par garīdznieku; bija spiests pārorientēties uz teoloģiju un kļuva par akadēmiski izglītotu pasniedzēju; visbeidzot viņš bija spiests atstāt klostera mūrus un kā draudzes gans atkal atgriezās pasaulīgas sabiedrības epicentrā. Tā 1517. gada oktobrī Mārtiņš Luters sagaidīja kā trīsdesmit trīsgadīgs mūks (sava laika pusmūžnieks), augsti kvalificēts Svēto Rakstu pasniedzējs, veikls akadēmisks diskutētājs un ļoti dedzīgs draudzes gans kā klostera iekšienē, tā arī Vitenbergas pilsētā, labi ieredzēts savas zemes valdnieka galmā. Visās šajās sfērās viņš tika izaicināts ar reformācijas sākumu un prata sevi apliecināt kā cienījamu argumentētāju gan vienkāršam baznīcēnam, gan teoloģijā izglītotam speciālistam, kā laicīgā, tā arī – baznīcas vidē. Ne visi viņam piekrita, bet viņa vērojumi un sacītais bija tā vērti, lai tajos ieklausītos un uz tiem reaģētu. Jau paši pirmie viņa popularitāti guvušie darbi liecina par Dr. Mārtiņa Lutera dzīves un garīgās domas briedumu, un arī mūsdienās tie arvien ir interesanti un noderīgi.

Šajā sējumā apkopoto rakstu tapšanas laiks – no 1517. gada septembra līdz 1521. gada beigām – Dr. Mārtiņa Lutera dzīvē bija ļoti dinamisks. No maz pazīstama pasniedzēja, garīdznieka un mūka viņš strauji kļuva par cilvēku, kura vārds bija teju vai katra Eiropas nostūra un nozīmīgo centru pārstāvju mutēs – par Lutera paceltajiem jautājumiem sprieda tirgus laukumos un katedrālēs, uz kuģiem un bruņinieku pilīs, galmos, universitātēs, sava laikmeta intelektuāļu saietos un klosteros. Laiks līdz 1521. gada pavasarim – Vormsas reihstāgam – bija gadi, kad teju katrs, kurš baznīcas vai ikdienas kārtībā bija kaut kādā veidā neapmierināts, atsaucās uz Lutera. Varētu uzskatīt,

ka šis – reformācijas pirmais – posms bija nekādā veidā neorganizēts un ka tomēr savā attīstībā ārkārtīgi saliedēts notikumu virzības laiks, kurā visa veida pārmaiņu piekritēji atsaucās uz Luteru, un viņu atbalstīja. Viszīmīgāks ir šī laikmeta noslēgums – Lutera slavenā runa Vormsas reihstāgā, kurā Luters, atsaucoties uz Dieva vārdu – Bībeli – un cilvēka sirdsapziņu, atteicās pakļauties prasībai turēt muti ciet. Viņš izturēja uz viņu izdarīto spiedienu un šādi pasaules vēsturē iegāja kā viens no visu laiku ievērojamākajiem varoņiem. Tomēr Vormsas reihstāga lēmums nebija viņam labvēlīgs, tāpēc Luteram vajadzēja uz laiku noiet no publiskās skatuves un teju gadu pazust pie Eizenahas pilsētas esošajā Vartburgas pilī. Šajā laikā reformācija sadalījās vairākos lielos un ļoti daudzos mazākos strāvojumos, ar kuriem Luteram bija pastarpināts kontakts, atstājot Vitenbergas (vēlāk – luterisko) reformācijas spārnu par nozīmīgāko, bet ne vienīgo, kurā Lutera mantojums tiek visaugstāk vērtēts.

Mūsdienā lasītājs šajā krājumā un arī turpmākajos varēs atrast skarbus vārdus grēcinieka viltus drošībai un vēl skarbākus vārdus maldu mācību sludinātājiem, bet par to svarīgāki ir tie mierinājuma vārdi, kurus atradīs katrs grēka vajātais, un iedrošinājumi – patiesības meklētājiem.

Dieva žēlastību un svētību vēlot katram lasītājam,
Voldemārs Lauciņš, teoloģiskais redaktors